

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vastauksena lausuntopyyntöön kiertotalouden strategisesta ohjelmasta Lapin liitto esittää seuraavaa:

Yleisesti

Lapin liiton näkemyksen mukaan valtioneuvoston ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi on selkeä ja monipuolinen. Tavoitteiden ja kannustimien kehittäminen kiertotalouden edistämiseksi on tärkeää paitsi ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamisen näkökulmasta, myös Suomen kilpailukyvyyn kehittämisen kannalta. Suomella on kaikki edellytykset kehittyä kiertotalouden kärkimaaksi. Lapissa kiertotalouden kehittäminen on yksi tärkeimmistä strategisista painopisteistä ja siihen panostetaan vahvasti.

Osana älykkään erikoistumisen strategiaa Lapissa toimii Arktinen teollisuus- ja kiertotalousklusteri, joka yhdistää prosessi- ja kaivosteollisuusyritykset, teollisuutta palvelevat pk-yritykset, yliopistot, tutkimuslaitokset, rahoittajat ja alueviranomaiset samaan yhteistyöverkostoon. Lapin toimijoiden yhteinen päämäärä on olla edelläkävijä luonnonvarojen kestävässä hyödyntämisessä sekä kestävässä teollisuus- ja kiertotaloustoiminnassa. Vuonna 2014 Lappi valittiin EU:n klusterialoitteen mallialueeksi yhdessä kuuden muun alueen kanssa. Vuonna 2017 Lappiin perustettiin kansallinen Kierto- ja biotalouskeskus, jonka ydintoimijoina ovat Digipolis, Kemin kaupunki ja Lapin ammattikorkeakoulu. Keskuksen tavoitteena on kiertotaloutta harjoittavien yritysten toimintaympäristön kehittäminen kilpailukykyisemmäksi.

Lisäksi Lapissa on Lapin liiton johdolla valmisteilla Lapin Green Deal -tiekartta, jossa tehdään lappilaisten toimijoiden sitoumus vihreän kasvun edistämiseksi. Kiertotalouden edistäminen on tärkeä osa Lapin Green Deal -työtä.

Tarkemmat huomiot ja kommentit

Visio

Kiertotalousohjelman visiona on, että Suomessa vuonna 2035 hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta on menestyvän taloutemme perusta. Visioon liittyy hyvin kunnianhimoisia askelmerkkejä sekä alatavoitteita, jotka liittyvät luonnonvarojen kestäväan ja tehokkaaseen käyttöön. Visio on kannatettava, mutta esitettyjen toimenpiteiden riittävyys tai kattavuus vision saavuttamisessa jää arvioimatta ja siten toimenpiteet vaikuttavat joiltakin osin irrallisilta. Lisäksi esitämme har-kittavaksi ovatko esitetyt, pääosin määrälliset, indikaattorit riittäviä mittaamaan toimenpiteiden edistymistä vai tarvitaanko niiden lisäksi myös muita, laadullisia mittareita.

Kiertotalouden kannusteet

Lapin liitto pitää tärkeänä, että kiertotalouden edistämiseksi kehitetään kannusteita, mutta samalla on pidettävä huolta siitä, että regulaation lisääminen ei vaaranna yritysten kansainvälistä kilpailukykyä. Kannusteiden on oltava aitoja kannusteita pelkkien lisämaksujen sijaan.

Taloudellisena ohjauskeinona verojen korotus on monimutkainen instrumentti, jonka kaikkia vaikutuksia on vaikea arvioida ennakkoon. Siksi verotusta pitäisi käyttää välineenä hyvin varovasti ja sen sijaan painottaa muita ohjauskeinoja tai kannusteita.

Erityisen tärkeä kannuste on ”rahoituksen vahvistaminen vähähiilistä kiertotaloutta edistävälle TKI- ja ekosysteemitoiminnalle sekä demonstraatio- ja laitosinvestoinneille.” Rahoituksen vahvistamisessa tulisi huomioida se, että rahoitusta olisi mahdollista hakea jatkuvasti; ei perustuen erillisiin hakukierroksiin. Tämä toisi kehittämistyöhön pitkäjännitteisyyttä.

Investointituet ovat yrityksille erittäin tärkeä tukimuoto. Niiden tuki-intensiteettiä tulisi korottaa, mikä olisi selkeä ja nopeasti käyttöön otettava kannuste vihreän siirtymän edistämiseen.

Tämän tavoitteen alla mainitaan myös hiilidioksidin talteenotto ja käyttö, johon tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Hiilidioksidin hyödyntäminen esim. polttoaineiden valmistuksessa vaatii huomattavia panostuksia uusiutuviin energianlähteisiin, kuten tuulivoimaan.

Luvussa mainitaan myös tavoite: ”Edistämme jaettujen liikkumispalveluiden käyttöön kannustavaa reaaliaikaista ja käyttömääriin perustuvaa liikkumisen taloudellista ohjausta.” Jaettujen liikkumispalvelujen eli käytännössä joukkoliikenteen käyttö ei kuitenkaan ole samalla tavalla

mahdollista koko Suomessa, vaan maan eri osat ovat hyvin eri asemassa. Alueelliset erot on huomioitava liikkumispalveluja kehitettäessä, jotta voidaan turvata tasa-arvoiset liikkumismahdollisuudet koko Suomessa.

Tavoitteessa ”lisäämme vähähiilisiä kiertotalousratkaisuja” tulisi huomioida julkiset hankinnat sillä periaatteella, että alueilla, joilla teollisia sivuvirtoja on mahdollista hyödyntää kannattavasti, niitä tulisi hyödyntää. Sivuvirtojen hyödyntäminen on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa. Esimerkkinä on puhtaan maa-aineksen kierrätys uusiokäyttöön rakentamisessa.

Tavoitteessa ”Parannamme rahoituksen vaikuttavuutta” todetaan: ”Edistämme kiertotalouden tavoitteita julkisella rahoituksella ja arvioimme EU:n kestävän rahoituksen taksonomian hyödyntämistä kiertotaloutta tukevien hankkeiden rahoituksessa.” Lapin liitto pitää tärkeänä, että Suomesta on asiantuntijoita mukana valmistelemaan ja laatimassa kestävän kehityksen rahoituksen taksonomiaa. Näin turvataan Suomen erityisolosuhteiden riittävä huomioiminen.

Kiertotalouden markkinat

Rajaesteet ja niiden merkitys kiertotalouden markkinoiden edistämisessä tulisi ottaa tarkasteluun.

Teollisen kiertotalouden asiantuntijat ja Lapin liitto esittävät Lappia pilottialueeksi, jolla kehitettäisiin kiertotalouden palvelumallia ja viranomaisyhteistyötä olosuhteissa, johon antavat omat haasteensa arktisuus, pitkät välimatkat ja harva asutus. Lapilla on erinomaiset edellytykset toimia pilottialueena myös siksi, että alueella toimii jo tehokas teollisuus- ja kiertotalousklusteri. Lisäksi Suomen suurin metsätalousinvestointi Metsä Fibre on käynnistynyt. Suurininvestoinnit ja niiden ympärille rakentuva kuljetus- ja muiden toimintojen ekosysteemi tarjoavat hyvän alustan myös kiertotalouden edistämiseen. Yhteistyötä halutaan laajentaa esim. ELY:n ja AVI:n suuntaan, joilla on tärkeä rooli mm. lupaprosesseissa.

Kiertotalous keskeisillä sektoreilla

Ohjelmassa kunnat mainitaan oikeutetusti kiertotalouden ”avainpelaajina”, eli kunnat on nostettava keskiöön ohjelman jalkauttamisessa. Kuntien heikko taloustilanne on huomioitava. Valtiolla on ohjelman toimeenpanon ja toteuttamisen sekä kuntatoimijoiden rahoittamisen kautta mahdollisuudet saavuttaa ohjelman tavoitteita.

Toimenpiteenä mainitaan luonnonvarojen käytön kansallisen sopimuksen solmiminen, jonka osana ”yritykset ja muut toimijat, mm. kunnat, voivat liittyä ja tehdä vapaaehtoisia sitoumuksia luonnonvarojen käytön vähentämiseksi, uusiomateriaalien käytön lisäämiseksi sekä hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan edistämiseksi”. Tämä toimenpide jää epäselväksi. Miten asiassa huomioidaan Suomen alueelliset erot? Esimerkiksi uusiomateriaalien käytön mahdollisuudet ovat

erilaiset kaupungeissa ja harvaan asuttujen alueiden pienissä kuntakeskuksissa. Yksi malli kaikille saattaa vääristää kilpailutilannetta.

Kiertotalouden innovaatiot, digitalisaatio ja osaaminen

Kiertotalouden ekosysteemeihin liittyen haluamme tuoda esiin, että ekoteollisuuspuistojen ja kiertotalouskeskusten verkoston toiminta on ollut tehokasta. Verkosto tulisi siis huomioida merkittävänä toimijana. Lisäksi on tärkeää turvata kiertotalouteen liittyvien osaamiskeskusten toiminta myös jatkossa, mutta vaikuttavuuteen on kiinnitettävä huomiota.

Kiertotalousosaamisen sisällyttäminen osaksi koulutusjärjestelmää ja työelämäosaamista on erityisen kannatettava tavoite. Lapin ammattikorkeakoulu on tehnyt pioneerityötä asiassa liittämällä kiertotalousnäkökulmaan useiden koulutusalojen sisältöihin.

Riipi Mika
Lapin liitto

Luiro Satu
Lapin liitto - Vaikuttamisen tiimi